

УДК 913(4/9)(075.8)

Масляк П.О.

П'ЯТЬ ПРИНЦИПІВ МАСЛЯКА

В статті запропоновані п'ять базових принципів розвитку країнознавчих досліджень на початку XXI століття.

The article contain five basic principles study of countries for inceptive of XXI century.

Постановка проблеми. Початок XXI ст. ознаменувався динамічними перетвореннями у світі, пов'язаними із загостренням боротьби між протилежними тенденціями розвитку суспільства. З одного боку, поширюються глобалізаційні процеси, які охоплюють усі сфери людської діяльності, розвиваються процеси міжнародної інтеграції. З іншого – наростають локалізаційні дезінтеграційні процеси, які, як це не парадоксально, відбуваються паралельно з глобалізацією і інтеграцією.

Саме в царині єдності і боротьби цих протилежностей і проходить розвиток країн у наш час.

Актуальність дослідження. Теоретико-методологічна база країнознавства як науки і навчальної дисципліни знаходиться на початковому етапі власного становлення. Разом з тим, країнознавство є нормативною дисципліною для всіх ВНЗ, де готують фахівців з міжнародних відносин, студентів-географів і деяких інших спеціальностей. Саме через це рівень викладання цієї важливої дисципліни страждає на голий імпіризм і системне та систематичне повідомлення студентам країнознавчих фактів без проникнення в сутність процесів, які відбуваються у світі. Таким чином, так би мовити, «на виході», ми отримуємо фахівців з міжнародних відносин, потреба в яких об'єктивно постійно зростатиме, які знають, але не розуміють. Саме через це будь-які спроби в царині розробки стрункої теоретико-методологічної бази країнознавства мають всіляко вітатися і заохочуватися.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Вперше за останні роки на системному рівні методологічні засади країнознавства як науки і навчальної дисципліни були викладені в підручнику П.О. Масляка Країнознавство, 2008 рік видання і в навчальному посібнику Б.П. Яценка і В.К. Бабарицької Країнознавство: основи теорії (2009 р.). Ці та нечисленні інші публікації, переважно статті, фактично роблять перші спроби систематизувати теоретико-методологічні засади країнознавства. Однак, до вироблення на цій основі стрункої теорії ще далеко.

Формулювання цілей статті. Автор хотів би запропонувати на розгляд колега декілька дискусійних принципів країнознавства, які на мою думку є актуальними саме в період розпаду в минулому усталеної цивілізації та її трансформації у нову якість.

Мета статті. Започаткувати дискусію з приводу запропонованих п'яти принципів країнознавства.

Виклад основного матеріалу дослідження. *Перший принцип.* Кожна країна в процесі свого розвитку зупиняється на рівні власної геостратегічної неспроможності. *Другий принцип.* Для будь-якої країни характерною особливістю є циклічність розвитку. *Третій принцип.* Розвиток країн відбувається через кризи і інакше відбуватися не може. *Четвертий принцип.* Швидкі темпи розвитку країни можливі лише на основі гармонійного поєднання волі і знань. *П'ятий принцип.* В розвитку і взагалі долі будь-якої країни основну роль відіграють не стільки досконалі закони, скільки особисті якості її керівників.

Щодо першого принципу. Нині все ще ніхто не б'є на сполох, не існує навіть постановки такого питання в соціальних науках, з приводу насування тотальної геостратегічної неспроможності країн на сучасній політичній карті світу. Хоча в наш час, принаймні для мене, стає все очевиднішим, що в суспільній ієрархії країн на міжнародній арені всі країни мають тенденцію підніматися до власного рівня геостратегічної

неспроможності. Це пов'язано з тим, що нині майже немає держав, які були б задоволені існуючим статус-кво. Вони хотіли б піднятися в ієрархії країн і задля цього «пнуться з усієї сили», поки і не досягнуть рівня власної геостратегічної неспроможності. Дорога ж з вершини лише вниз. Країна, яка могла б бути дуже успішною на об'єктивному для себе рівні власної спроможності, щоб відігравати вагомішу роль на міжнародній арені напружує всі свої сили і врешті-решт досягає руйнуючого її статусу геостратегічної неспроможності. Прикладів, коли країни реалізують у міжнародних відносинах цей принцип нині маємо безліч. З розвитком цивілізації таких країн ставатиме все більше.

Другий принцип нині теж знаходить все більше прихильників. Еволюція і в минулі часи ніколи не проходила прямолінійно. Нині циклічність у розвитку країн знаходить зростаючу кількість фактологічних підтверджень. Крім того, циклічність має певну ієрархію. Кожний цикл складається з підциклів, а сам він одночасно є складовою частиною циклу вищого рівня.

З другим принципом тісно пов'язаний третій. Розвиток країн відбувається через кризи і неминучі «відкати назад» і інакше відбуватися не може. Кризи є неодмінним супутником циклічного розвитку. Вони служать безперечними супутниками еволюції і спонукальними підвалинами якісних стрибків. Нині світова цивілізація в цілому і окремі країни все більше втягуються в глобальну кризу, яка набуває рис майбутньої швидкої катакліктичної трансформації планетарної цивілізації. Очевидно, що окремі країни будуть відігравати в цьому процесі доволі відмінні ролі.

Четвертий принцип пов'язаний з тим, що кожна країна прагне до стабілізації і не хоче будь-яких змін. Примусити її до прогресивних змін, у процесі яких відкидається все віджиле і таке, що гальмує розвиток країни може лише доволі гостра криза. Однак, сучасні французькі мислителі дуже точно помітили, що однією з проблем сучасної цивілізації є те, що реформатори не володіють знаннями, а ті, що ними володіють, надто байдужі, щоб намагатися провести реформи. Але настане день, коли знання і воля об'єднаються, і тоді світ рине вперед. Для сучасності в царині країнознавства характерним є все більший розрив між волею і знаннями. Це ще одне свідчення кризовості сучасної планетарної цивілізації. Саме через це спостерігається сповільнення темпів соціально-економічного розвитку більшості країн світу.

П'ятий принцип країнознавства полягає в твердженні про те, що ефективно управління державним організмом залежить не стільки від гарних законів, скільки від особистих якостей правлячих, тобто їхньої волі, інтелекту, професіоналізму і патріотизму. Справа в тому, що механізм управління завжди підпорядковується волі тих, хто керує цим механізмом. Цей принцип вказує нам на те, що найважливішим елементом управління є метод добору лідерів.

Висновки. Отже, автором пропонується включити вищевикладені принципи до складу вже задекларованих і обґрунтованих іншими авторами закономірностей і принципів країнознавства. У суспільних науках закономірності не є абсолютно детермінованими і незмінними в просторі і часі. Вони є об'єктивними відношеннями, які не залежать від волі людей, але їх реалізація в суспільстві можлива лише в процесі людської діяльності в тій чи іншій сфері життя певної країни чи міждержавних відносин.

Перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Пізнання й ефективне практичне застосування суспільних закономірностей і принципів дає змогу якнайкраще функціонувати країні на політичній карті світу, регіонально взаємодіяти з іншими державами. Тому ті країни, де уряди здійснюють оптимальну внутрішню і зовнішню політику, що ґрунтується на пізнанні закономірностей внутрішньої і зовнішньої організації держави як системного організму, процвітають. У протилежному випадку країна, яка має всі об'єктивні умови для успішного розвитку, але має непрофесійне або злочинне керівництво, перебуває в перманентній соціально-економічній кризі. Подальше пізнання вченими закономірностей і принципів країнознавства дозволить не лише пізнавати світ, але й готувати кваліфіковані, професійно спроможні кадри міжнародників політологів, соціологів, економістів, географів, потреба в яких неминуче буде зростати в ХХІ ст.

1. Генон Р. Кризис современного мира. – М.: Арктогея, 1991. – 160 с.
2. Масляк П. Країнознавство. Підручник. – К.: Знання, 2008. – 296 с.
3. Яценко Б., Бабарицька В. Країнознавство: основи теорії. Навчальний посібник. – К.: Либідь, 2009. – 311 с.